

POLYSTICHUS CONNEXUS: EEN NIEUWE LOOPKEVER VOOR BELGIË

De Limburgse Intercommunale voor Milieubeheer stelde voor de vallei van de Helderbeek een beheerplan op in opdracht van Aminal, Afdeling Natuur Limburg. Hiervoor werden o.a. loopkevers bemonsterd op de mijnterril van Zolder. Loopkevers behoren tot de best onderzochte insectengroepen in België. Het is dan ook uitzonderlijk dat er nieuwe soorten voor ons land worden ontdekt. De mijnterrils van Waterschei, Beringen en Zolder hebben al verschillende zeldzame kevers, mieren en spinnen opgeleverd. De vondst van een nieuwe loopkeversoort voor België bewijst nogmaals het unieke karakter van dit biotoop.

32 DE TERRIL VAN HEUSDEN-ZOLDER

De terril van Heusden-Zolder is een stille getuige van de vroegere mijnbouwactiviteit in de streek. Hij torent ongeveer honderd meter boven het omgevende Kempense landschap uit. Na de mijnsluiting veranderde de bestemming van industriegebied naar natuurgebied. Enkele jaren geleden werd de terril geherprofileerd met het oog op de verbetering van de stabiliteit om erosie en verdere grondwaterverontreiniging tegen te gaan. De bodem bestaat uit een opeenhoping van schiefegesteente, kalkrijke rotsfragmenten en steenkoolafval. De zuurtegraad is overwegend basisch tot neutraal door het relatief hoog kalkgehalte. De zoutgehalten in de substraten zijn hoog tot zeer hoog. Planten koloniseren de terril slechts moeizaam omwille van de extreme omstandigheden: steile hellingen, een rotsachtige ondergrond, een gebrekkige waterhuishouding, stress door hoge zoutgehalten, een dynamisch milieu omwille van de constante erosie, een gebrek aan humeus materiaal. Bovendien kan het donkerkleurig gesteente op de zuidhellingen tijdens de zomermaanden zeer sterk opwarmen zodat de planten verschroeien. Via de speciale techniek van hydroseeding werden bepaalde delen van de terril na de herprofilering ingezaaid met de bedoeling erosie tegen te gaan. Wanneer men de natuurlijke successie haar gang laat gaan, zal de uiteindelijke begroeiing uitmonden in eiken-berkenbos. Op de langst begroeide delen is dit reeds zichtbaar. Een gedeelte van de terril wordt extensief begraaasd door schapen.

EEN VERRASSENDE DIVERSITEIT

In het totaal werden 135 soorten planten gevonden op de terril waarvan er verschillende zeldzaam zijn in Limburg: Nachtkoekoeksbloem, Zilte schijnspruurie, Borstelkrans, Donderkruid en Echt duizendguldenkruid. Daarnaast komen ook zoutminnende en kalkminnende planten voor die elders in de Kempen kunnen voorkomen. Ook de fauna is verrassend rijk: Boomleeuwerik en Nachtzwaluw zijn er thuis. De Heivlinder en de Koninginnepage komen veelvuldig voor naast de opvallende Blauwvleugelsprinkhaan. Met 41 soorten is het aantal loopkevers meer dan de moeite waard zeker omdat er verschillende soorten van de Rode Lijst (Desender *et al.*, 1995) werden aangetroffen.

WERKWIJZE

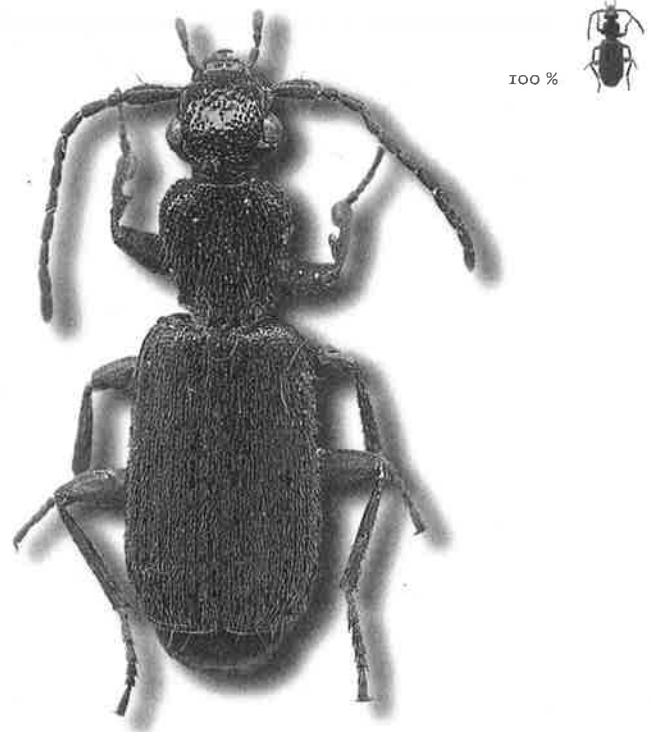
De volledige terril grondig onderzoeken is een kwestie van jaren. Er werd gekozen voor de zuid-westelijk georiënteerde zijde omdat daar nog nooit gegevens waren verzameld. Bovendien zijn temperatuur en vochtomstandigheden er zeer extreem. De voortdurende wind speelt er een voorname rol bij het uitdrogen van het substraat. Er werden twee reeksen van telkens drie bodemvallen geplaatst van mei tot november 2001. Eén reeks op een plateau halverwege de top, de andere tegen de steile helling.

Deze tweede reeks werd herhaaldelijk verstoord door overstroming of uitdroging. 2001 was zeer nat maar kende een hittegolf in augustus.

RESULTATEN

Op het plateau troffen we één jong mannelijk exemplaar van *Polystichus connexus* (Figuur 1) aan, de eerste vondst in België. De kever is vrij makkelijk te herkennen aan het bruinzwarte kleurenpatroon van de dekschilden. Kenmerkend zijn de verkorte dekschilden zodat de achterste segmenten van het achterlijf onbedekt blijven. Het eerste sprietlid is dubbel zo dik als de overige sprietleden en de achterrand van de dekschilden heeft een duidelijke huidkleurige zoom. Met een loep is de goudkleurige beharing duidelijk te zien. Het lichaam is zeer plat in vergelijking met de meer gekende loopkevers. Het is een kever die zeer goed kan vliegen en die zich over grotere afstanden kan verplaatsen. Hij komt voor in de ons omringende landen, uitgenomen Nederland (Turin, 2000). In het Groot-Hertogdom-Luxemburg werden in de periode 1992 tot 1995 18 exemplaren gevonden in een schraal grasland op kalkrijke bodem, gelegen op een hoogte van 325 tot 346 m. Gezien het aantal gevangen exemplaren en de spreiding in de tijd mag worden aangenomen dat de soort daar ingeburgerd is (Braunert & Gerend, 1997). In Rheinland-Pfalz werd één exemplaar gevangen in de maand april in een bodemval die in een wijngaard stond. Het is duidelijk

Figuur 1. *Polystichus connexus*

dat de soort oprukt van uit het zuiden. In Beieren en Baden-Württemberg is er een gestage toename van de waarnemingen in de jaren '90 (Schüle, 1997).

In Oost-Europa komt de soort voor in verschillende landen. In het centrum van Bratislava werd een onderzoek gedaan in de loop van augustus en september 1997. Lichtreclames oefenen een grote aantrekkingskracht uit op deze kevers. De kevers vinden een schuilplaats in barsten in muren, regenpijpen en galerijen van mieren tussen de plaveien. Alle kevers vertonen een verrassend vermogen om zich te handhaven in de asfaltwoestijn van de stad. Ook in Bulgarije wordt *Polystichus connexus* aangetrokken door lichtvallen (Sustek, 1999).

De begeleidende soorten die op 28 augustus 2001 in de bodemvallen op de terril werden aangetroffen zijn: *Calathus melanocephalus*, *Poecilus (Pterostichus) versicolor*, *Harpalus affinis*, *Harpalus tardus*, *Harpalus attenuatus* en *Harpalus smaragdinus*. Het betreft soorten van droge terreinen die in de categorie "momenteel niet bedreigd" staan op de Rode Lijst met uitzondering van *Harpalus smaragdinus* die van schrale graslanden op zandgrond houdt en als kwetsbare soort op de Rode Lijst staat (Desender *et al.*, 1995).

BETEKENIS VAN DE VONDST

Nader onderzoek moet uitmaken of dit een eenmalige vondst is dan wel of de soort mag gerekend worden tot een blijvende gast van de Belgische fauna. Gezien de waarnemingen in Duitsland en Luxemburg is het alleszins duidelijk dat er een beweging is naar het noorden toe. Het is daarenboven niet verwonderlijk dat de soort uitgerekend op de terril voorkomt gezien de extreem warme omstandigheden die daar heersen. Ook de kalkstreken in Wallonië komen in aanmerking als potentiële vindplaats. Omdat het een jong dier betreft, mogen we aannemen dat de soort er zich tenminste gedurende één seizoen kon handhaven. De waarneming past in het rijtje van andere ongewervelden zoals Tijgerspin en Sikkelsprinkhaan die duiden op een verwarming van het klimaat in onze streken.

REFERENTIES

- BRAUNERT, C. & R. GEREND, 1997. Bemerkenwerte Käferfunde aus Luxemburg (Insecta: Coleoptera). – Bull. Soc. Nat. luxemb., 98: 185–216.
- DESENDER, K., D. MAES, J.P. MAELFAIT & M. VAN KERCKVOORDE, 1995. Een gedocumenteerde Rode lijst van de zandloopkevers en loopkevers van Vlaanderen. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 1995 (1): 1–208.
- HURKA, K., 1996. Carabidae of the Czech and Slovak Republics. Zlín. 565p.
- SCHÜLE, P., 1997. Anmerkungen zur Vorkommen und zur Verbreitung einiger Laufkäferarten (Coleoptera Carabidae) in Rheinland-Pfalz und dem nördlichen Rheinland, Teil II. Mitt. Arb. Gem. Rhein. Koleopterologen (Bonn) 7 (3/4): 173–178.
- SUSTEK, Z., 1999. Light attraction of carabid beetles and their survival in the city centre. Biologia, Bratislava, 54: 539–551.
- TURIN, H., 2000. De Nederlandse loopkevers, verspreiding en oecologie (Coleoptera: Carabidae). – Nederlandse Fauna 3. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden. 666 p., 16 platen, met cd-rom.

Figuur 2. Het ledigen van de bodemvallen.